

Секция: Экономическая безопасность

ПІЗНЯК ТЕТЯНА ІВАНІВНА

к.е.н., доцент кафедри економіки

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Світовий досвід показує, що на створення ефективної системи продовольчої безпеки впливають економічні, агроекологічні та соціальні проблеми, а також створення відповідного законодавчого забезпечення. Формування і розвиток економічного і правового механізму екологічної відповідальності в системі продовольчої безпеки має стати невід'ємною складовою економіки будь-якої цивілізованої країни. Відносини щодо такої відповідальності слід формувати на межі продуктивних сил і виробничих відносин. На нашу думку, економіко-правові проблеми формування системи продовольчої безпеки мають стати важливим предметом еколого-економічних і соціальних досліджень [1].

Слід зазначити, що теоретичні і практичні дослідження закономірностей розвитку законодавчого забезпечення формування системи продовольчої безпеки служать інтересам підвищення рівня останньої, сприяють поліпшенню якості (екологічності) продуктів харчування, практичній реалізації принципів сталого розвитку.

Зазначимо, що в науковій літературі поняття економічної відповідальності не має однозначного визначення, а, навпаки, часто має багатоплановий неоднозначний характер. Деякі вчені вважають, що

економічна відповідальність відображає спосіб регламентації економічних відносин у суспільстві, викликаних об'єктивною необхідністю реалізації загального інтересу [2, с. 36]. При цьому економічна відповідальність розглядається як прояв виробничих відносин, а основні принципи її виникнення виходять з поглиблення суспільного поділу праці. Інші вчені [3, с. 76] відзначають, що економічна відповідальність по суті є відповідальністю за несприятливі економічні наслідки у результаті невиконання певних зобов'язань. При цьому економічні санкції є мірою такої відповідальності. Підкреслимо, що економічна відповідальність, як правило, виступає у формі юридичної (матеріальної, майнової) відповідальності.

Економічна відповідальність у сфері екологічно орієнтованої продовольчої безпеки на сучасному етапі, на нашу думку, має ґрунтуватися на таких принципах:

- забезпечення паритету економічних, екологічних і соціальних цінностей результатів агрогосподарської діяльності;
- досягнення оптимального варіанта поєднання вертикальної та горизонтальної відповідальності;
- найбільш повне відшкодування соціально-економічного та екологічного збитку;
- невідворотність економіко-правових санкцій;
- забезпечення балансу між економічними санкціями й економічними стимулами (заохоченнями). Соціально та екологічно відповідальна поведінка суб'єктів агрогосподарювання має заохочуватися шляхом надання субсидій, податкових пільг, пільгового кредитування.

Соціально та екологічно орієнтована відповідальність за формування системи продовольчої безпеки – це відповідальність за наслідки

нерациональної діяльності в агропродовольчій сфері, що стосується еколого-економічних і соціальних інтересів суспільства, суб'єктів господарювання і окремих громадян. При цьому економіко-правові санкції виступають мірою відповідальності за дотримання екологічного стану продовольчої безпеки. Регламентація екологізації системи продовольчої безпеки, використання економічних і правових санкцій здійснюються за допомогою цілісної системи еколого-економічних відносин, а тому економічна і правова відповідальність в органічному взаємозв'язку і взаємодії реалізується в системі суспільних відносин. Відносини економічної відповідальності покликані стати найважливішим важелем активної і цілеспрямованої екологізації агропродовольчого виробництва.

Економіко-правова відповідальність, адміністративно-правові санкції за нерациональне агровиробництво, порушення екологічного законодавства виконують такі основні функції:

Стимулююча функція. Дана функція відповідальності є основною, що обумовлено, головним чином, об'єктивними причинами еколого-економічного та соціального характеру.

Компенсаційна функція. Повне відшкодування збитку є необхідною умовою й одночасно вимогою розвитку ринкових відносин, одним із факторів забезпечення соціально-екологічного сталого розвитку.

Превентивна функція еколого-економічної відповідальності вимагає усвідомлення суб'єктами агровиробництва масштабів матеріальної відповідальності за порушення загальної та екологічної якості продукції, що в обов'язковому порядку має відобразитися у системі договірних відносин. *Контрольно-інформаційна* функція також передусє компенсаційній, сприяє виявленню екологічних порушень у сфері забезпечення якості агропромислової продукції і продуктів харчування.

Оціночна функція створює можливості для вимірювання соціально-екологічної безпеки поведінки суб'єктів господарювання і формування відповідних висновків.

Регулююча функція здійснює вплив на екологічну поведінку суб'єктів господарювання, що багато в чому залежить як від застосування санкцій, так і від погрози їх використання.

Таким чином, формування і розвиток економічної і правової відповідальності у сфері продовольчої безпеки впливає на забезпечення зваженої поведінки суб'єктів господарювання, сприятиме розвитку аграрного сектора та окремих його галузей, забезпечить оптимальний рівень продовольчої безпеки в країні.

Література

1. Скидан О. Продовольча сфера України в умовах глобалізаційних викликів / О. Скидан // Економіка України [Текст]. — 2009. — № 11. — С. 53—64.
2. Коробейников М.А. Механизм экономической ответственности. — М.: Мысль, 1989. — 272 с.
3. Экономические методы управления / Н.Г.Чумаченко, Д.Данаилов, В.К.Мамутов и др. — Киев; София: Наук.думка; Партиздат, 1988. — 296 с.